

Misvisende kritikk av biologiske aldersundersøkelser

DEBATT

INGRID B. OLRAM

iol@udi.no

Ingrid B. Olram er fagleder for beskyttelse i Utlendingsdirektoratet.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Utlendingsdirektoratet får kritikk for å stole blindt på biologiske aldersvurderinger i asylsaker. Vi er imidlertid godt kjent med begrensningene ved slike undersøkelser.

I en debattartikkel av Aarseth og medforfattere får vi i Utlendingsdirektoratet (UDI) kritikk for ikke å forstå usikkerheten som er knyttet til prediksjon av kronologisk alder på bakgrunn av biologisk modning (1). De ber om at vi revurderer den plassen radiologiske undersøkelser og verktøyet BioAlder skal ha i vurderingen av alder på enslige mindreårige asylsøkere. Forfatterne har likevel ikke noen oppfatning av hva som er den beste metoden for å vurdere en persons kronologiske alder, dette til tross for at riktige aldersvurderinger er viktig for barns rettssikkerhet.

«Forfatterne har likevel ikke noen oppfatning av hva som er den beste metoden for å vurdere en persons kronologiske alder»

Utlendingsdirektoratets samfunnsoppdrag har to sider: å sikre rettighetene til de enkeltpersonene som søker om beskyttelse i Norge, og å føre kontroll, herunder påse at særskilte rettigheter for barn ikke blir misbrukt. Vi er godt innforstått med usikkerheten som er knyttet til biologiske undersøkelser av alder. Avdeling for rettsmedisinske fag ved Oslo universitetssykehus, som har utviklet BioAlder, har grundig redegjort for usikkerheten. Selve estimatets usikkerhet fremgår både i de konkrete beregningene i BioAlder og i UDI-retningslinjene (2), som Aarseth og kolleger viser til.

Behovet for aldersvurderinger

I enkelte saker hevder voksne å være mindreårige asylsøkere. Det skal mindre til for at enslige barn har krav på beskyttelse eller opphold på humanitært grunnlag enn voksne. Etter reglene er det alderen som er avgjørende – ikke grad av modenhet. Vurdering av søkerens alder er derfor sentral i mange asylsaker. Når det gjelder den enkelte asylsøkers sårbarhet og behov for oppfølging, skal dette vurderes uavhengig av vurderingen av kronologisk alder.

«Vi er forpliktet til å ta stilling til søkerens alder når vi behandler søknader om beskyttelse»

Vi er forpliktet til å ta stilling til søkerens alder når vi behandler søknader om beskyttelse. Hvis den oppgitte alderen ikke er den mest sannsynlige, vil vi måtte vurdere hvilken alder som skal legges til grunn. Den alderen vi i Utlendingsdirektoratet legger til grunn, vil også brukes av Folkeregisteret og kan bestemme hvilke rettigheter søkeren skal ha i det norske samfunnet. Eksempler er innplassering i klassetrinn i skolen og hvilket omsorgsansvar offentlige myndigheter har for vedkommende. Det vil også være uheldig at voksne blandes med enslige mindreårige i mottak laget for barn. Det å ikke gjennomføre kontroll i form av undersøkelser kan ha negative konsekvenser for de som faktisk er mindreårige.

BioAlder – et nyttig verktøy

Utlendingsdirektoratet må støtte seg på flere kilder når vi skal fastsette den mest sannsynlige alderen til en asylsøker. Her er naturligvis søkerens forklaring og eventuell dokumentasjon som underbygger denne, viktig. Men i tillegg har det vist seg nyttig å ha annen støtte. Vi har hjemmel i utlendingsloven § 88 til å anmode en asylsøker om å la seg undersøke for å klargjøre alderen når det er tvil om søkeren er over eller under 18 år (3).

Fra 2017 har Avdeling for rettsmedisinske fag ved Oslo universitetssykehus hatt det nasjonale ansvaret for å utvikle og vurdere metoder for medisinske aldersundersøkelser. Folkehelseinstituttet har også gjennomført flere kunnskapsoppsummeringer av metoder for aldersestimering (4). Oslo universitetssykehus har utviklet det statistiske verktøyet BioAlder for estimering av alder med utgangspunkt i referansebaser for radiologiske undersøkelser av tann og håndskjelett. Det pågår også forskning på DNA-metylering for å estimere kronologisk alder.

Det aller beste ville selvsagt vært å ha metoder som med sikkerhet fastslår en alder, men slike finnes foreløpig ikke. Derfor er vi i Utlendingsdirektoratet avhengig av å foreta en skjønnsmessig vurdering. Vi har behov for at denne vurderingen er støttet av et objektivt, etterprøvbart verktøy. BioAlder er et slikt verktøy, men siden det er et statistisk verktøy, kan det ikke si noe sikkert om alderen til personen vi vurderer. Med referansematerialet som BioAlder bygger på, mener de nasjonalt ansvarlige for biologiske aldersundersøkelser at verktøyet likevel gir relevant støtte i aldersvurderinger. Verktøyet gir estimater med forbehold om at det er uklart hvor representative estimatene er for den enkelte. Dette gjenspeiles gjennomgående i UDI-retningslinjene (2).

«Det aller beste ville selvsagt vært å ha metoder som med sikkerhet fastslår en alder, men slike finnes foreløpig ikke»

Sammen med annen informasjon, som søkerens forklaring, dokumenter som kan belyse alder, funn i sosiale medier og vurderinger fra personer som har vært i kontakt med søkeren, gir BioAlder likevel støtte til den selvstendige, helhetlige vurderingen som utlendingsmyndigheten skal gjøre før de fastsetter den mest sannsynlige alderen.

Lagmannsretten har uttalt at «hvilken vekt den medisinske aldersundersøkelsen skal ha i den enkelte sak, må avgjøres ved den konkrete, samlede vurderingen av alle bevisene i saken» (5).

Beviskravet i sivilretten er normalt at det mest sannsynlige faktumet skal legges til grunn. Høyesterett har fastslått at dette også er utgangspunktet ved vurdering av alder i søknad om beskyttelse (6). Der alder har direkte betydning for beskyttelsesbehovet, gjelder et dempet beviskrav. Dette betyr at dersom det er mer enn 50 % sannsynlig at vedkommende er over 18 år, så skal i utgangspunktet personens alder settes til over 18 år. Vårt klare inntrykk er at de biologiske aldersundersøkelsene bidrar til at vi får flere korrekte aldersvurderinger.

Avdeling for rettsmedisinske fag har satt som vilkår at saksbehandlere i UDI skal få opplæring i metodenes muligheter og begrensninger. Et viktig formål med dette har nettopp vært at Utlendingsdirektoratet ikke skal overfortolke betydningen av estimatet fra BioAlder.

Trenger bistand fra radiologene

Vi har ikke forutsetninger for å vurdere de påstandene som fremsettes av Aarseth og medforfattere om usikkerhetsanslagene i BioAlder. Men selv med en vesentlig lavere sannsynlighetsgrad enn 90 % vil indikasjonen som referansedatabasen gir, være interessant for oss når vi skal vurdere endelig alder. Fra et rettssikkerhetssynspunkt er det viktigste å være mest mulig sikre på at vi ikke vurderer mindreårige som voksne.

Det er ingen tvil om at BioAlder innebar en milepæl i profesjonaliseringen av utlendingsmyndighetenes bruk av biologiske aldersvurderinger. Avdeling for rettsmedisinske fag har gjort en betydelig jobb for å veilede Utlendingsdirektoratets saksbehandlere i bevissthet rundt bruken av verktøyet. Vi håper også at flere radiologer sier seg villige til å bistå, slik at våre aldersvurderinger blir enda mer presise. Kritikken som har vært reist fra Aarseth og medarbeidere og andre, har ført til at det nærmest har vært umulig å få radiologer til å bistå med vurderinger av håndrotmodenhet. På den måten har de heller ikke bidratt til forskning som kan gi bedre metoder i fremtiden. Vi håper at dette kan endre seg.

REFERENCES

1. Aarseth S, Sund T, Müller LO et al. Feil i aldersvurderingen av unge asylsøkere. Tidsskr Nor Legeforen 2022; 142: 950-1. [PubMed][CrossRef]
2. Utlendingsdirektoratet UDI. 2020-007 Enslige mindreårige asylsøkere og aldersvurdering. <https://www.udiregelverk.no/rettskilder/udi-retningslinjer/udi-2020-007/> Lest 1.9.2022.
3. LOV-2022-06-17-61. Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-05-15-35> Lest 1.9.2022.
4. Oslo universitetssykehus. Biologisk aldersvurdering som grunnlag for UDIs aldersfastsettelse. <https://oslo-universitetssykehus.no/fag-og-forskning/nasjonale-og-regionale-tjenester/rettsmedisinske-fag/medisinskbiologisk-aldersvurdering-som-grunnlag-for-udis-aldersfastsettelse> Lest 1.9.2022.
5. Borgarting lagmannsrett. Dom: LB-2018-20230. <https://lovdata.no/dokument/LBSIV/avgjorelse/lb-2018-20230?q=LB-2018-20230> Lest 1.9.2022.
6. Norges Høyesterett. Dom: HR-2019-2344-A. <https://lovdata.no/dokument/HRSIV/avgjorelse/hr-2019-2344-a?q=HR-2019-2344-A> Lest 1.9.2022

Publisert: 9. september 2022. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.22.0553

Mottatt 30.8.2022, godkjent 5.9.2022.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2022. Lastet ned fra tidsskriftet.no 9. desember 2022.

